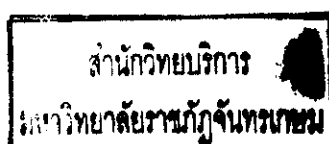

คุณภาพชีวิตตามความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือน
ในชุมชนแออัด : กรณีชุมชนซอยเสือใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร
กรุงเทพมหานคร

พรพิทักษ์ เจตนะ

ใช้เฉพาะในสำนักวิทยบริการเท่านั้น
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการวิจัยและพัฒนาเมือง บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
เมษายน 2549

**คุณภาพชีวิตตามความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนในชุมชนแออัด :
กรณีชุมชนซอยเสือใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร
The Quality of Life in Term of Basic Minimum Needs in Crowded Community :
A Case Study of Soi Suea Yai Uthit, Jatujak District Bangkok Metropolitan**

พรพิทักษ์ เจตนะ

**วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการวิจัยและพัฒนาเมือง บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
เมษายน 2549
ISBN 974-7790-28-9
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม**

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

คุณภาพชีวิตตามความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนในชุมชนแออัด : กรณีชุมชน

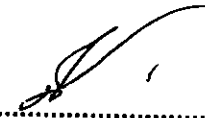
ซอยเสือใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

ได้รับการอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาเมือง

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

วันที่ 17 เดือน เมษายน พ.ศ. 2549

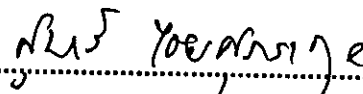
(ดร.นิยม บุญพิคำ)

ประธานควบคุมวิทยานิพนธ์

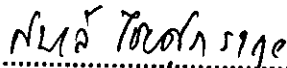
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประเจตน์ เกษน้อย)

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์สุมาลี ไชยสุกรากุล)

ประธานสอบ

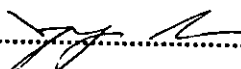
(รองศาสตราจารย์สุมาลี ไชยสุกรากุล)

ประธานสาขา

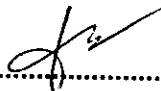
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นาฏสุดา เขมนะสิริ)

กรรมการสอบ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พูลสุข กิจรัตน์ภร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ดร.ชัยวัฒน์ นนอร์ตัน)

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

พรพิทักษ์ เจตนะ (2549). คุณภาพชีวิตตามความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนในชุมชนแออัด : กรณีชุมชนซอยเสือใหญ่อุทิศเขตจตุจักร กรุงเทพฯ วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การวิจัยและพัฒนาเมือง). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมคณะกรรมการควบคุม : ดร.นิยม บุญพิคำ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประเจตน์ เกษน้อย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการก่อเกิด และลักษณะทั่วไปของชุมชน 2) ศึกษาคุณภาพชีวิตของครอบครัวในชุมชนแออัดความจำเป็นพื้นฐานทั้ง 6 ด้าน 14 ตัวชี้วัด โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 ครัวเรือน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและทำ Focus Group โดยเชิญผู้นำชุมชนจำนวน 5 คน มาให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติร้อยละ

ผลการวิจัย จำนวน 14 ตัวชี้วัด พบว่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้จำนวน 2 ตัวชี้วัด และไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้จำนวน 12 ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดที่ผ่านเกณฑ์ คือ 1. ความเพียงพอการใช้น้ำอุปโภคและบริโภค 2. ในวันหยุดและวันสำคัญทางประเพณี สมาชิกในครัวเรือนมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงและส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี

ตัวชี้วัดที่ไม่ผ่านเกณฑ์ คือ 1. มีบ้านที่เป็นของตัวเองแต่บุกรุกที่ดินของคนอื่น 2. มีไฟฟ้าใช้แต่ไม่มีมิเตอร์ติดตั้งไว้ประจำบ้านอย่างถูกต้อง 3. เด็กแรกเกิดถึง 15 ปี มีสูติบัตรหรือใบรับรองการเกิด 4. ผู้มีอายุ 15-70 ปีเต็ม มีบัตรประจำตัวประชาชน 5. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 6. การฝึกอบรมในด้านการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย 7. คู่สมรสมีบุตรไม่เกิน 2 คน และสามารถใช้บริการคุมกำเนิด 8. การมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาสาธารณสมบัติที่รัฐ และชุมชนสร้างขึ้น 9. การใช้สิทธิ์เลือกตั้งตามระบบประชาธิปไตย 10. การดื่มสุรา 11. การดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง 12. การพนัน

ผลการศึกษาชี้ข้อเสนอแนะดังนี้ ครัวเรือนและชุมชนอยากให้เจ้าหน้าที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้คำแนะนำ รับทราบปัญหา และหาวิธีการช่วยเหลืออย่างจริงจังเพื่อที่จะทำให้คุณภาพชีวิตของครัวเรือนในชุมชนมีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

Pornpitak Jetana. (2005). The Quality of Life in Term of Basic Minimum Needs in Crowded Community : A Case Study of Soi Sua Yai Utit, Jatujak District, Bangkok. Master Thesis, M.A. (Urban Research and Development). Bangkok : Graduate School, Chandrakasem Rajabhat University. Advisor Committee : Dr. Niyom Boonpikum, Asst. Prof. Prajate Gatanoi.

This research aimed at : 1. studying the origin and general characters of the community and 2. studying the quality of life in term of basic minimum needs in crowded community, on the 6 fundamental standards of living and 14 indicators. The data of 300 families were collected by questionnaires and five community leaders were interviewed in a focus group. The statistics used in this research was percentage distribution.

The study found that out of the 14 indicators, only 2 indicators met the standard requirement of the quality of life indicators.

These 2 indicators were 1) enough clean water for drinking and using in daily life 2) the members of families have a chance to participate in promotion and maintainance of thai culture on festive days.

Twelve indicators which didn't meet the standard requirement of the quality of life indicators were 1) owning houses but intruding other people's lands 2) having electricity but have no meters. 3) having children from newly born to fifteen years old and being registered properly with birth certificates. 4) 15-70 years old residents have proper identification cards. 5) being safe in lives and assets. 6) having knowledge on the prevention and relieving of public hazards. 7) having more than two children and being able to have birth control as needed. 8) participation in the on maintainance of public places, which have been provided by the state or community. 9) voting according to democratic rights. 10) drinking alcohol. 11) drinking stimulating beverages. 12) gambling

The suggestion of this study was that families in the community needed advices from related officials to solve community's problem and to bring people a better live.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงสำเร็จลุล่วงไปได้ หากไม่ได้รับคำแนะนำอันดีจากท่าน รศ. สุมาลี ไชยศุภรากุล, ผศ.ดร.นาฏสุดา เขมณะสิริ, ดร.นิยม บุญพิคำ ผศ.ประเจตน์ เกษน้อย, ดร.ชัยวัฒน์ หน่อรัตน์ อาจารย์ทิพากร ศรีอุดมศิลป์ ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำในด้านต่างๆ เป็นอย่างดี

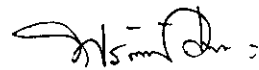
ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านในสาขาวิชาการวิจัย และพัฒนาเมืองที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ต่างๆ ให้แก่ผู้วิจัย อันเป็นความรู้พื้นฐานสำคัญในการศึกษาวิจัย ค้นหาความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคม

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ ให้ความคิดเห็น ขอเสนอแนะอันดีซึ่งเป็นประโยชน์ ต่อการสร้างเครื่องมือวิจัย จากคำแนะนำของท่าน ผศ.ดร.อมรา รัตตากร, ผศ.บุญชู โสตา ผศ.อดิพล เปี้ยทอง ที่ท่านกรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณชาวชุมชนแออัดซอยเสือใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ทุกท่านและคุณปาริชาติ ฤทธิรงค์ หัวหน้าบ้านเด็กอ่อนเสือใหญ่ มูลนิธิเด็กอ่อนในสลัมฯ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าของท่านมาพูดคุย ตอบคำถามของผู้วิจัย ซึ่งให้ความช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยตลอดเวลาที่เก็บข้อมูลในชุมชน

ขอขอบพระคุณบิดา มารดา และพี่น้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณแม่ยุพนันท์ เจตนะของผู้วิจัยที่เป็นกำลังใจ และสนับสนุนในการศึกษาของผู้วิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อน และน้องๆ ในสาขาวิชาการวิจัย และพัฒนาเมืองทุกท่านที่ให้กำลังใจ และถามถึงการทำวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยเสมอมา และงานปาร์ตี้ ที่ร่วมทุกข์ ร่วมสุข ร่วมกิจกรรมกันตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ทำให้ช่วงเวลาแห่งการศึกษาในสถาบันแห่งนี้ เต็มไปด้วยความสนุกสนาน คละเคล้ากันไปกับความเศร้า และความเหน็ดเหนื่อยอย่างมีอาจลึ้มเลียน

(ว่าที่เรืออากาศตรีพรพิทักษ์ เจตนะ)

17 เมษายน 2549

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(2)
กิตติกรรมประกาศ	(3)
สารบัญ	(4)
สารบัญตาราง	(6)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา	1
2.วัตถุประสงค์การวิจัย	2
3.ผลที่คาดว่าจะได้รับ	2
4.ขอบเขตของการวิจัย	2
5.ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	2
6.นิยามศัพท์เฉพาะในการศึกษา	4
7.กรอบแนวคิดในการศึกษา	5
8.สมมติฐานในการวิจัย	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
1.แนวคิดเกี่ยวกับครัวเรือน	7
2.แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนและชุมชนแออัด	8
3.แนวคิดเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน	9
4.แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการเกิดเป็นเมือง	11
5.แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตกับความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือน	13
6.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	24

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	27
1.การกำหนดประชากร และการสุ่มกลุ่มตัว	27
2.การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	27
3.การเก็บรวบรวมข้อมูล	27
4.การจัดการทำ และการวิเคราะห์ข้อมูล	28
5.เกณฑ์การให้คะแนน	28
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	32
1.การก่อเกิดและลักษณะทั่วไปของชุมชน	32
2.คุณภาพชีวิตของครัวเรือนในชุมชนแออัด	35
3.การวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์ จปฐ. ในเขตเมือง	41
4.การทำ Focus Group	46
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ	50
1.สรุปผลการศึกษา	50
2.อภิปรายผล	53
3.ข้อค้นพบที่น่าสนใจ	55
4.ข้อเสนอแนะ	57
บรรณานุกรม	58
ภาคผนวก	61
ภาคผนวก ก.แบบสอบถาม	62
ภาคผนวก ข.จดหมายขอความอนุเคราะห์	66
ประวัติย่อของผู้วิจัย	71

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)	13
2.2 ตัวชี้วัด จปฐ.ในเขตเมืองกรุงเทพมหานคร	17
2.3 ความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือนชุมชนในเขตเมือง และตัวชี้วัด	19
4.1 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ด้านที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมของครัวเรือน ในชุมชนแออัดที่เหมาะสม	35
4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ด้านโอกาสเข้าถึงบริการสังคมพื้นฐานของครัวเรือน ในชุมชนแออัด	36
4.3 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ของครัวเรือนในชุมชนแออัด	37
4.4 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ด้านสามารถควบคุมช่วงเวลา และจำนวนของการมี บุตรได้ตามต้องการของครัวเรือนในชุมชนแออัด	38
4.5 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาความเป็นอยู่ และ การกำหนดวิถีชีวิตของครัวเรือนในชุมชนแออัด	39
4.6 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ด้านการพัฒนาจิตใจให้ดีขึ้นของครัวเรือน ในชุมชนแออัด	40
4.7 วิเคราะห์ข้อมูล ด้านที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมของครัวเรือนในชุมชนแออัด ที่เหมาะสม	41
4.8 วิเคราะห์ข้อมูล ด้านโอกาสเข้าถึงบริการสังคมพื้นฐานของครัวเรือน ในชุมชนแออัด	42
4.9 วิเคราะห์ข้อมูล ด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของครัวเรือน ในชุมชนแออัด	43
4.10 วิเคราะห์ข้อมูล ด้านสามารถควบคุมช่วงเวลา และจำนวนของการมีบุตร ได้ตามต้องการของครัวเรือนในชุมชนแออัด	44
4.11 วิเคราะห์ข้อมูล ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาความเป็นอยู่ และการกำหนด วิถีชีวิตของครัวเรือนในชุมชนแออัด	45
4.12 วิเคราะห์ข้อมูล ด้านการพัฒนาจิตใจให้ดีขึ้นของครัวเรือนในชุมชนแออัด	46